

Nr 594

Av herr **Ullsten m. fl.**, *angående de ibero-amerikanska instituten i Sverige.*

(Lika lydande med motion nr 492 i Första kammaren)

Tanken på att upprätta ett ibero-amerikanskt institut i Stockholm väcktes ursprungligen från privat håll. Denna tanke fördes sedan vidare av kommerskollegium, som i en skrivelse den 15 april 1950 föreslog att 600 000 kronor av handels- och sjöfartsfondens varuutbytesmedel skulle ställas till Stockholms högskolas förfogande för att tillsammans med handelshögskolan i Stockholm och ibero-amerikanska samarbetskommittén upprätta ett ibero-amerikanskt institut. Kungl. Maj:t beviljade sedermera det föreslagna beloppet. Medlen tilldelades handelshögskolan i Stockholm för att där användas till upprättande och drivande av ett ibero-amerikanskt bibliotek och institut i samråd med Stockholms högskola och ibero-amerikanska samarbetskommittén. De sålunda anslagna medlen fonderades, och institutet finansierade sin verksamhet med avkastningen från denna fond.

Institutets syfte skulle vara »att främja studiet av de ibero-amerikanska länderna (Spanien, Portugal, Latinamerika) samt att verka för stärkandet av de kulturella och ekonomiska förbindelserna mellan Sverige och dessa länder». I första hand torde avsikten med institutet ha varit att det skulle verka för främjandet av handelsförbindelserna mellan Sverige och dessa länder, men som framgår av Kungl. Maj:ts beslut skulle institutet dessutom helt allmänt främja studiet av de ibero-amerikanska ländernas ekonomiska, kulturella, politiska och sociala förhållanden. Inom ramen för sina begränsade resurser har institutet sökt uppfylla denna vidsträckta målsättning genom en informativ, vetenskaplig och goodwillskapande verksamhet.

Penningvärdets fall och institutets expansion medförde att institutet fick ekonomiska svårigheter efter några år. Institutet lyckades då (1957) erhålla ett årligt understöd från ett konsortium av privata företag, som genom Stockholms enskilda banks förmedling för en treårsperiod garanterade ett belopp motsvarande avlöningen för institutets föreståndare. Under dessa förhållanden kom institutets årsinkomster att nära fördubblas och totalt uppgå till ca 75 000 kronor. 1960 garanterades ånyo årliga anslag för en treårsperiod från näringslivet. Att något bidrag från industrien ej kom att utgå för perioden 1963—1966 torde bl. a. bero på att institutets föreståndare uttryckligen förklarat sig ej längre kunna kvarstanna på så osäkra

anställningsvillkor. Vidare får väl industriens inträdande som partiell finansiering ses som en åtgärd, avsedd att bereda en temporär förbättring för institutet i avvaktan på åtgärder från berörda myndigheter.

Den iberio-amerikanska institutionen i Göteborg är underställd rektor för handelshögskolan och grundades 1939. Fil. dr Nils Hedberg var dess föreståndare till sin bortgång i slutet av 1965. Institutionen i Göteborg har finansierats genom donationsmedel från privat håll. Till institutionen anslögs 1956 en mindre statlig fond, vars avkastning användes till dess bokbestånd och informationstjänst. Biblioteket omfattar ca 25 000 volymer, och institutionen bedriver föredragsverksamhet samt utger sedan 1954 en skriftserie. Under den tid då båda institutionerna var verksamma åstadkoms samarbete genom en kommitté bestående av de båda institutens föreståndare samt rektorerna för resp. handelshögskola.

Stockholmsinstitutets bokbestånd uppgick 1964 till cirka 15 000 volymer. Genom gåvor och köp ökar de båda bibliotekens samlingar med vardera omkring 1 000 volymer per år. Bibliotekens bestånd är i stor utsträckning komplementära.

I början av 1960-talet dryftades vid Nordiska rådet frågan om nordiska regionalinstitut. Man gjorde därvid en prioritering av de tre världsdelar, som var i fråga; man tänkte sålunda i tur och ordning starta regionalinstitut för Afrika, Asien och Latinamerika och därvid förlägga instituten efter hand som de kom i gång till resp. Sverige, Danmark och Norge. Sverige har sedan några år ett afrikainstitut i Uppsala, och Danmark håller på att bygga upp ett asieninstitut. När Nordiska rådets kulturkommission behandlade frågan om ett nordiskt iberio-amerikanskt institut under senare delen av 1963, var emellertid intresset för startandet av ett dylikt svalt i alla de nordiska länderna. F. n. saknar Norge ett regionalinstitut för Latinamerika, och det föreligger veterligen ej heller några planer på att starta ett.

Om man jämför den språkliga grundvalen för forskning, undervisning m. m. för de här ifrågavarande världsdelarna, framstår den rörande Latinamerika som den utan tvekan mest tillfredsställande. Vid alla större nordiska universitet och handelshögskolor förekommer regelbunden undervisning i spanska och portugisiska. Portugisiska språket har på senare år visats ett stegrad intresse bland studenterna, och båda språken är i Sverige självständiga examensämnen. Vad beträffar övrig forskning och undervisning om Latinamerika är den mycket bristfällig. Ingen regelbunden undervisning därom lämnas vid andra ämnens institutioner.

Vi ser det som en synnerligen olycklig utveckling att det iberio-amerikanska institutet i Stockholm av ekonomiska skäl tvingats upphöra med sin verksamhet och nu endast existerar i form av ett bibliotek. I denna internationalismens tidsålder gör sig vårt ansvar alltmer gällande, och för framtida utökade hjälpsatser i u-länder från svensk sida torde det vara ovärderligt med tillgång till ett välutrustat och välinformerat regionalinsti-

tut för Latinamerika samtidigt som ett dylikt skulle spela en mycket betydelsefull roll för näringsliv och studenter.

I detta sammanhang kan vi hänvisa dels till det för fem år sedan avgivna betänkandet från administrationsutredningen för biståndet till utvecklingsländerna (UD 1961:2) där en kraftig upprustning av iberio-amerikanska institutet i Stockholm förordades, dels till den storinternationella investeringsbank med svensk anknytning som nyligen skapats för Latinamerika — detta senare som en indikator på den betydelse denna kontinent tillmäts av näringslivet i en rad industriländer.

Vi anser att en utredning rörande den framtida organisationsformen för information, utbildning och forskning rörande iberio-amerikanska förhållanden ur samhällsvetenskaplig, ekonomisk och kulturell synvinkel bör till sättas. I utredningsarbetet bör bl. a. följande spörsmål beaktas:

1. utbildningsorganisatoriska och biståndstekniska sammanhang,
2. den nordiska aspekten,
3. förutsättningarna för en administrativ och personell sammanslagning av de nuvarande iberio-amerikanska institutionerna i Sverige,
4. förutsättningarna för att knyta ett ev. iberio-amerikanskt regionalinstitut till ett eller flera av universiteten,
5. hänsyn till näringslivets intressen,
6. möjligheten av att statsmakterna, i avvaktan på utredningens resultat, bestrider en del av kostnaderna för det iberio-amerikanska institutet i Stockholm och den iberio-amerikanska institutionen i Göteborg.

Med stöd av det anförda hemställer vi, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att en utredning snarast tillsättes för att utreda den framtida organisationsformen för information, utbildning och forskning rörande iberio-amerikanska förhållanden ur samhällsvetenskaplig, ekonomisk och kulturell synvinkel.

Stockholm den 26 januari 1966

Ola Ullsten

Alf Wennerfors

Einar Rimmerfors

Johannes Antonsson

Ingvär Carlsson